

Romanya'daki hakların

Yabancı vatandaşların Romanya'da hakları ve yükümlülükleri hakkında bilgiler

Tercüme - Nicolae PASCUȚ
tarafından yapılmıştır

Bükreş 2014

ISBN: 978-973-0-17015-3

İÇİNDEKİLERİ

Romanya’da oturma hakkı	4
1. Romanya’ya giriş	4
2. Romanya’da geçici oturma hakkı	5
3. Uzun süreli oturma.....	7
Aile	9
1. Evlilik	9
2. Boşanma	11
3. Doğum.....	12
4. Vefat	13
Hareket kabiliyeti	14
Eğitim	17
1. Genel hususlar. Eğitim amaçlı geçici oturma hakkı	17
2. Üniversite öncesi eğitime giriş	18
3. Yüksek eğitime giriş.....	21
4. Diplomaların tanımlanması ve denkleştirilmesi	23
İşe girme	25
Sağlık hizmetleri	31
Sosyal haklar	36
1. Devlet Çocuk Yardımı	36
2. Çocuk büyütme yardımı	38
3. Kamu sisteminde emekli maaşı hakkı.....	39
4. İşsizlik yardımı için sosyal sigortalar.....	41
Başka haklar	45
1. Konutlar	45
2. Finanslar	47
3. Sürücü ehliyeti	48
Romen vatandaşlığını elde etme	50

ÜÇÜNCÜ ÜLKE VATANDAŞLARININ ROMANYA'DAKİ HAKLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

ROMANYA'DA OTURUM HAKKI

Romanya'da ikamet izni elde etmek, aşağıda bulunan haklardan yararlanabilmeniz için ilk adımdır: Çalışma, eğitim, tıbbi hizmetler, v.s.

1. Romanya'ya giriş

Romanya'ya nasıl giriş yapabilirsiniz?

Romanya'ya aşağıdaki durumlarda girebilirsiniz:

- Romen devleti tarafından tanımlanan, gümrüğü geçebilmek için bir belge;
- Geldiğiniz ülkeye göre, bunun sizden istenmesi durumunda, pasaportunuza uygulanmış olan bir vizeniz varsa
- Romanya'ya giriş vizesine ihtiyacınızın olması durumunda, memleketinizdeki veya yabancı bir ülkedeki Romanya'nın diplomatik misyonlarından bunu talep edebilirsiniz. Vizeler kısa oturma veya uzun oturma için olabilir.

Pasaportunuzda, geçerli olan bir vizeniz olsa dahi veya vizeye ihtiyacınız olmaması durumunda dahi Romanya topraklarına girişiniz reddedilebilir. Bu durumda, bu reddin açıklamasını içeren yazılı bir belge kabul edeceksiniz. Eğer ülke topraklarından hemen gidemezseniz, 24 saati geçmemesi şartı ile, transit bir bölgede veya aynı rejimli bir merkezde, Gümrük Polisi size geçici konaklama için bir alan sağlayacaktır.

Kısa süreli oturma vizesine ait sürenin son bulması durumunda, Romanya topraklarını terk etmek zorundasınız.

Uzun süreli oturma vizeniz varsa, vizenin verildiği aynı amaç için, Romanya topraklarında oturma hakkınızın uzatılmasını talep edebilirsiniz, bu şekilde de bir oturma izni elde edersiniz.

2. Romanya’da geçici oturma hakkı

Romanya’da geçici oturma hakkı nedir?

Romanya’da geçici oturma hakkı, genelde, pasaport üzerine uygulanan bir vize ile, belirli bir süre için (en fazla 90 gün) Romanya’da kalma olasılığını vermektir.

Uzun süreli oturma vizesi, bir oturma izni elde ederek, 90 günden daha fazla olan bir süre için, geçici oturma hakkınızın uzatılmasını talep etme hakkı verir.

Romanya’da geçici oturma iznini nasıl elde edebilirsiniz?

Aşağıdaki durumlarda, Romanya’daki oturma hakkınızı uzatabilir veya oturma izni elde edebilirsiniz:

- Pasaportunuzda geçerli olan uzun oturma vizesi varsa veya Romanya’ya giriş için vizeye ihtiyacınız olmamış ise;
- İyi belirlenmiş bir amaç ile oturma hakkınızın uzatılmasını talep ederseniz veya, uzun oturma vizeye sahipseniz, vizenin verildiği aynı amaç için, dilekçenize, Romanya’da bulunmanızın amacına göre (eğitim, aile birleşmesi, v.s.), Göçmenlik Genel Müfettişliği tarafından talep edilen belgeleri ekleyerek.

Dikkat! Oturma izni sadece üzerinde yazılı olan süre için geçerlidir, sürenin sona ermesinden sonra bunun uzatılmasını talep etmeniz gerekecektir. Bu açıdan izin süresi bitmeden, en az 30 gün önce, Göçmenlik Genel Müfettişliğine oturma hakkınızın uzatılması için bir dosya sunmanız gerekecektir. Oturma hakkınızın uzatılmasının

reddedilmesi durumunda, oturma hakkınızın reddedilme sebeplerini bildiren, bir dönüş kararı size verilecektir. Bu bildiriye mahkeme yoluyla itiraz edebilirsiniz.

Romanya topraklarında, geçici oturma hakkı olan bir yabancı vatandaş olarak hangi haklara sahipsiniz?

Romanya topraklarında geçici oturma hakkı olan bir yabancı olarak aşağıdaki haklara sahipsiniz:

- Ülke içinde serbest dolaşım ve ikametinizi veya meskeninizi istediğiniz yerde belirleme;
- Oturma belgenizin geçerliliği süresince ülkeye girme ve çıkma;
- Kanunlar tarafından belirlenen şartlarda, herhangi bir kamu hizmetinden yararlanma;
- Kanunlara uygun olarak, kamu kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen, talep üzerine, bedava Romen dili öğrenme kurslarına girme;
- Oturma tipine göre, kanunların belirlediği şartlarda çalışma piyasasına giriş;
- Aile kurma (evlilik, çocuk, v.s.).

Romanya topraklarında oturma hakkına sahip olan bir yabancı olarak uymanız gereken mecburiyetler nelerdir?

Romanya topraklarında oturma hakkına sahip olan bir yabancı olarak aşağıdaki mecburiyetleriniz vardır:

- Romanya'daki kanunlara uymak;
- Oturma hakkı elde ettiğiniz amaca uymak;
- Evlenmeniz/boşanmanız durumunda, aile bireylerinden birinin doğumu/vefatı durumunda, adresinizi, pasaportunuzu değiştirmeniz durumunda veya bir başka ülkenin vatandaşlığını elde etmeniz durumunda bunu Göçmenlik Genel Müfettişliğine bildirme.

Romanya topraklarında sürekli ve kanuni olarak belirli bir oturma döneminden sonra, uzun süreli oturma hakkı talep edebilirsiniz ve bundan sonra Romen vatandaşlığı elde etmek amacı ile sınava girmek için kayıt olma hakkınız vardır.

3. Uzun süreli oturma

Uzun süreli oturma nedir?

Uzun süreli oturma¹, yabancı vatandaşlara, belirsiz bir süre için verilen, Romanya topraklarında oturma hakkıdır.

Uzun süreli oturma hakkını nasıl elde edebilirsiniz?

Aşağıdaki şartları yerine getirirseniz uzun süreli oturma hakkı elde edebilirsiniz:

- Romanya’da kanuni ve sürekli olarak en az 5 yıl oturmuşsanız;
- Son 5 yıl içerisinde, ülkeden yılda en fazla 6 aydan veya toplam 10 aydan (5 yıl içerisinde) fazla çıkmamışsanız;
- Romanya’da geçinme imkanlarına sahip olduğunuzu ispatlarsanız (bunu kanıtlamak zorunda olmayan Romen vatandaşlarının aile üyeleri hariç);
- Bir eve sahip olduğunuzu kanıtlarsanız (mal sahibi, kiracı, sözleşme, ariyet, v.s);
- Sağlık sigorta sisteminde tıbbi açıdan sigortalı olduğunuzu kanıtlamalısınız;
- Romen kanunlarına karşı gelmeden veya ulusal güvenliği tehlike altına sokmadan, iyi bir davranışa sahipseniz;
- Tatmin edici düzeyde Romence biliyorsanız.

1 Uzun süreli oturma ifadesi, günlük konuşmada , ikamet yeri, yerleşme, sürekli oturma ifadeleri olarak da kullanılmakta

Uzun süreli oturum izni elde etmek için, ikamet ettiğiniz ildeki Göçmelik Genel Müfettişliğine, bir dilekçe ile birlikte, şartların yerine getirildiğini kanıtlayan tüm belgeleri sunmanız gerekmektedir. Dilekçeniz en fazla 6 aylık bir süre içerisinde çözülür, ve yazılı sebepli bir cevap size gönderilir. Cevabın olumlu olması durumunda, uzun süreli bir oturum izni talep edebilirsiniz.

Uzun süreli oturum izni sahibi olarak hangi haklarınız vardır?

Romanya'da uzun süreli oturum izni elde etmişseniz, aşağıdaki hususlarda Romen vatandaşları ile aynı haklara sahipsiniz:

- **İkamet yerini belirleme.** Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında, Romanya topraklarında ikamet yerinizi (ana meskeninizi) belirleme hakkına sahipsiniz.
- **İşe girme.** Genel olarak, Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında çalışabilirsiniz. Buna rağmen, kamu kuruluşlarında çalışamazsınız. Aynı şekilde, düzenlenmiş bazı belirli meslekler durumunda, bunları Romanya topraklarında gerçekleştirmek için bazı özel şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, belirli bir mesleği gerçekleştirip gerçekleştirmemeniz veya hangi şartlar altında gerçekleştirmenizin mümkün olduğunu öğrenmek için, ilgili alandaki mesleki organizasyonlara ve yetkili makamlara başvurabilirsiniz.
- **Eğitim.** Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında, eğitim kurumuna (okul, lise, fakülte, v.s.) yazılabilir ve size de aynı eğitim bursları verilebilir.
- **Eğitim durumunun denkleşmesi ve diplomaların tanınması.**
- **Sosyal yardım ve koruma.** Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında, aynı hizmet ve sosyal yardımlara (ihtiyat payı, yardımlar, emekli maaşı, v.s) hakkınız vardır.

- **Sağlık hizmetleri.**
- **Vergi indirimi ve vergi muafiyeti**
- **Kamu malları ve hizmetleri elde etmek**, ev alma dahil
- **Mesleki veya sendika örgütlerine üye ve bağlı olma özgürlüğü.**

Dikkat! Romanya’da uzun süreli oturma izni elde etmeniz, size Romen vatandaşlığına başvuruda bulunma hakkı verir.

AİLE

Romanya’da oturma hakkı olan bir yabancı vatandaş olarak, bir aile kurma, yani evlenmeye, boşanmaya, çocuklarınızın doğumunu kaydetmeye, v.s hakkınız vardır.

ÖNEMLİ: *Romanya kanunlarına göre, kökeninde aile “eşlerin aralarında hiir ve karşılıklı anlaşması ile meydana gelen, bunların eşitliğine ve ebeveyleerin çocuklarını büyütmeye, eğitime ve terbiye etmeye hakkına dayanarak” kurulmaktadır.*

Romanya’da oturma hakkı olan bir yabancı vatandaş olarak, durumunuzda veya ailenizin durumunda bir değişiklik meydana geldiğinde (evlenme, doğum, boşanma veya ailenizin bir üyesinin vefatı), bunu Göçmenlik Genel Müfettişliğine bildirme zorunluluğunuz vardır.

1. Evlilik

Romanya’da oturma hakkı olan bir yabancı vatandaş olarak, ya bir Romen vatandaşı ile, ya da Romanya topraklarında oturma hakkı olan bir yabancı vatandaş ile evlenmeye hakkınız vardır.

Evlenebilmek için hangi şartları yerine getirmeniz gerekir?

- Eşlerden hiçbirinin Romanya’da veya yabancı bir ülkede bir başka evliliği olmaması;
- Eşlerin, IV. dereceye kadar akraba olmamaları;
- Gelecekteki eşlerin 18 yaşını doldurmuş olmaları, veya eşlerden birinin reşit olmaması durumunda, bunun her iki velisinin yazılı muvafakati gerekli olacaktır.
- Evliliğin gerçekleştiği anda, eşlerin yanında iki tane de şahidin olması gereklidir.
- Eğer evlenme anında, eşlerden biri Romence dilini anlamıyorsa, yeminli bir tercümanın orda bulunması gerekmektedir.

Evlendikten sonra hangi hak ve zorunluluklara sahipsiniz?

- Eşler, evlilik ile ilgili tüm kararları ortaklaşa anlaşarak alırlar.
- Eşler birbirine saygı, sadakat ve manevi destek göstermelidirler.
- Eşler, bazı sağlam sebepler hariç, birlikte oturmalıdırlar.
- Bir eş, diğer eşinin tekabüliyetini, sosyal ilişkilerini veya meslek seçimini kısıtlama hakkına sahip değildir.
- Eşler, evlenmeden önce beyan edilen soyadı taşımak zorundadırlar. Evlilik süresince, eşlerden biri, sadece diğer eşin muvafakatını alarak, idari yoldan bu soyadın değişmesini talep edebilir.
- Eşlerden herhangi biri, diğerinden, bunun malları, gelirleri ve borçları ile ilgili bilgi vermesini isteyebilir, ve gerekçesiz bir cevap durumunda, yetkili mahkemeye başvurabilir.
- Eşler, birbirine maddi destek vermek zorundadırlar. Onlar, evlilik anlaşması ile bir başka şekilde öngörülmemiş ise, evlilik harcamalarına katkıda

bulunmak zorundadırlar. Eşlerden herhangi birinin, ev içinde veya çocukları büyötmek için çalışması evlilik harcamalarına bir katkıdır.

Evlilik bazında bir oturma iznini nasıl elde edebilirsiniz?

Yabancı bir vatandaş iseniz, ve Romen bir vatandaş veya Romanya'da oturma hakkı olan bir vatandaş ile evli iseniz, evlilik bazında bir oturma hakkı talep edebilirsiniz.

Çocuklarınız yoksa, boşanmanız ve uzun süreli bir oturma hakkınızın olmaması durumunda, oturma hakkınız iptal edilecektir.

Evlilik bazında bir oturma hakkı talep ettiğiniz anda, Göçmenlik Genel Müfettişliği, anlaşmalı bir evlilik (gerçekte hiçbir ilişkinizin olmadığı bir kişi ile) yapmadığınızdan emin olmak için, incelemeler yapacaktır.

2. Boşanma

Evliliğin iptali sadece boşanma ile yapılır.

Hangi şartlar altında boşanabilirsiniz?

- Eşlerin anlaşmalarıyla, her iki eşin veya diğer eş tarafından kabul edilen bir tek eşin isteği ile;
- Ciddi sebeplerden dolayı, eşler arasındaki ilişkiler kötü zarar görüp evliliğin devamı mümkün olmadığı durumda;

Boşanma dilekçesini vermek için nereye gitmeniz gereklidir?

Boşanma dilekçesi, duruma göre, mahkemeye, notere veya ikamet ettiğiniz şehrin Belediyesine sunulabilir:

- Mahkeme, soyadı, ortak malların tahsisi, çocukların kimin bakımında kalacağı, v.s. ile ilgili olan durumları belirleyecektir. Boşanma, mahkeme kararının, kesinleşmesi tarihinde geçerli olarak sayılacaktır.

- Taraflar arasında bir anlaşma olduğunda, noterde veya Belediye'ye bağlı Medeni Durum dairesinde, boşanma sonucu meydana gelen tüm durumlar ile ilgili eşlerin anlaşması şartı ile: boşanmadan sonraki soyadı, çocukların her iki veli tarafından bakımı: çocukların eğitimi, harcamaların sağlanması, boşanmadan sonra çocukların oturacağı yeri belirleme.

Boşandıktan sonra Romanya'da kalabilir miyim?

Yabancı vatandaş iseniz ve evlilik bazında bir oturma iznine sahipseniz, aşağıdaki durumlarda, boşanma sonrasında Romanya topraklarında kalma hakkınız vardır:

- Romanya'da oturma hakkı olan çocuklarınız varsa ve bunlarla aile birleşmesini talep ederseniz.
- Çocuklarınız yok, fakat başka bir oturma amacınız varsa (örnek olarak: iş, eğitim) veya 6 aylık bir süre için verilen, bağımsız şekilde bir oturma hakkı elde etmeyi talep ediyorsanız, bu süre içerisinde oturma için bir başka amaç bulabilirsiniz.
- Uzun süreli oturma hakkı veya Romen vatandaşlığı elde etmişseniz.

Bu durumlardan birinde bulunmuyorsanız, size bir geri dönme kararı gönderilecektir ve Romanya topraklarını terk etmeniz gerekecektir.

3. Doğum

Yürürlükte olan kanunlara uygun olarak, Romanya topraklarında doğmuş olan herhangi bir çocuğun, yerel kamu toplumunun kişisel kayıt kurumunda veya duruma göre doğumun gerçekleştiği bölgedeki belediyenin medeni durum ofisine beyan edilip kayıt edilmesi gereklidir.

Yeni doğmuş çocuğumu nasıl ve nerede kayıt etmeliyim?

Doğumun kaydı:

- En fazla 15 günlük bir süre içerisinde (hayatta olarak doğmuş bir çocuk için) veya 3 günlük bir süre içerisinde (ölü doğmuş çocuk için) yapılır.
- Bu iş çocuk için bir doğum sertifikasının elde edilmesi amacı ile yapılır.

Romen vatandaşı olan çocuk durumunda, bu SKK (şahsi kimlik kodu) içeren bir doğum sertifikası elde edilecektir. Yabancı vatandaş çocuklar, SKK sı olmayan bir sertifika alırlar ve sonradan ilk oturma izninin verilmesi anında, Göçmenlik Genel Müfettişliği tarafından, yabancı vatandaşlar için bir SKK verilir.

- Doğumun kaydı, kimlik belgesi bazında herhangi bir kişi tarafından yapılabilir, fakat doğum sertifikası sadece velilerden birine verilecektir.

Çocuk Romanya’da doğmuş ise hangi vatandaşlığa sahip olacaktır?

Romanya topraklarında doğmuş yabancı vatandaş çocuklar, velilerinin sahip olduğu aynı vatandaşlığa sahiptirler. Bunlar Romen vatandaşlığını sadece velileri ile veya velilerden biri ile birlikte (o tarihte reşit olmamaları durumunda) veya daha sonra, Romen vatandaşlığı elde etmek için sınava girerek elde edebilirler.

4. Vefat

Bir kişinin vefatını ne zaman ve nereye kaydetmeliyim?

Vefatın kaydı, bunun meydana gelmesinden sonra 3 günlük bir süre içerisinde, vefat belgesi alınarak, yerel kamu toplumunun kişisel kayıt kurumuna veya duruma göre, vefatın meydana geldiği bölgedeki belediyeye bağlı olan medeni durum memuru tarafından yapılır.

Vefat edenin yabancı vatandaş olması durumunda, Göçmenlik Genel Müfettişliği bunun oturma iznini alacaktır.

Vefat edenin yabancı vatandaş olması durumunda ne yapmalıyım?

Vefat edenin yabancı vatandaş olması durumunda, vefat belgesini aldıktan sonra, vefat eden kişinin oturum izni ile ve vefat belgesinin bir nüshası ile Göçmenlik için Genel Müfettişliğe gidip bunları vermeniz gerekecektir.

SEYAHAT

Romanya’da oturum hakkı olan yabancı vatandaşlar, bazı şartlar altında, sahip oldukları oturma iznine göre, yurt dışına, özellikle Avrupa Birliği ve Avrupa Ekonomik Alanına seyahat etme hakları vardır.

Yabancı vatandaş, Romen vatandaşı olan birinin aile üyesi isem ve Romanya’da kısa süreli veya uzun süreli bir oturma iznim varsa, nasıl yurtdışına seyahat edebilirim?

Avrupa Birliğine, vizesiz olarak, sadece bir Romen vatandaşın aile üyesi (velisi/kocasısı veya karısı/21 yaşından küçük çocuğu) olmanız ve Romen vatandaşlarının aile üyelerine verilen kısa süreli veya uzun süreli bir oturma iznine sahip olmanız durumunda, seyahat edebilirsiniz. Bu ağıdan, seyahat boyunca aşağıdakiler tavsiye edilir:

- Romen vatandaşının size eşlik etmesi (evlilik bazında kısa süreli oturum hakkına sahip, Romen vatandaşı ile evli olan yabancı vatandaşlar için zorunludur)

- Romen vatandaşı ile akrabalılığınızı doğrulayan kanıt belgelerine sahip olmanız (doğum veya evlilik sertifikası).
- Göçmenlik Genel Müfettişliği tarafından verilen geçerli oturma izninizin ve ulusal pasaportunuzun olması.
- Gideceğiniz ülkede 3 aydan fazla oturmamamız. Bu süre sonrasında, orda bulunduğunuz amaca uygun olarak (çalışma, aile birleşmesi, eğitim, v.s.), ilgili ülkede bir oturma izni elde etme zorunluluğunuz vardır.

ÖNEMLİ: *Bir Romen vatandaşı ile yapılan evlilik bazında elde edilen, Romanya’da oturma hakları olan yabancı vatandaşlar, yurt dışında 6 aydan daha fazla bir süre, bu sürenin son bulmasından sonra Romanya’ya dönüşlerinin imkansız olduğunun kanıtlanması durumu hariç, kalamazlar. Aksi takdirde, yabancı vatandaş, Romanya topraklarında oturma hakkını kaybeder ve ülkeye geri dönebilmek için uzun süreli bir oturma izni için başvurmak zorundadır.*

DİKKAT! *Uzun süreli bir oturma hakkına sahipseniz ve yurtdışına seyahat etmek istiyorsanız, ardışık olarak 12 aydan (bir yıl) daha uzun bir süre için yurt dışında kalırsanız oturma hakkınız iptal edilir. Bu durumda, belgenizin süresi bitmemiş olsa dahi, Romanya’ya, sadece yurtdışındaki bir diplomatik misyondan vize aldıktan sonra girme hakkınız olur.*

Ülke topraklarında bulunmadığınız sürede, Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkenin topraklarında geçici oturma hakkınız (örnek olarak, iş, eğitim, v.s.) olmuş ise, Romanya’daki uzun süreli oturma hakkınızı kaybetmezsiniz. Bu durumda, yurtiçinde bulunmama döneminiz, ardışık olarak 6 yılı geçmemelidir.

Romanya makamları tarafından verilen, geçici veya uzun süreli oturma izni olan bir yabancı vatandaş olarak Avrupa Birliğine nasıl seyahat edebilirim?

Romanya’da oturma hakkı olan bir vatandaş olarak, bu hakkın verilme sebebi ne olursa olsun (hariç durumlar: romen vatandaşlarının aile üyeleri, bir şekil korumaya sahip olan kişiler, vatandaşlıkları olmayanlar), Avrupa Birliğinin çoğu ülkeleri için giriş vizesi elde etmeniz gerekmektedir. Bu açıdan, bir vize elde edilmesi zorunluluğu ile ilgili, elde edebileceğiniz vize türü ile ilgili, seyahat etmek istediğiniz ülkenin diplomatik misyonlarına başvurmanızı öneriyoruz.

ÖNEMLİ: Bir başka ülkeye seyahat etmek için bir vize elde eden yabancı vatandaşlar, orada geçirecekleri dönemin, Romanya’da ona verilen oturma hakkı amacının sürdürülmesini etkilemeyeceğinden emin olmalıdırlar. Romanya topraklarında bulunmama dönemi çok uzun olması durumunda, oturma izni iptal edilir.

EĞİTİM

1. Genel bilgiler. Eğitim amaçlı geçici oturma hakkı

Kimlerin Romanya’da okumaya hakkı vardır?

Romanya’da uzun veya kısa süreli oturma hakkına sahip olan tüm yabancı vatandaşların Romanya’da okumaya hakları vardır.

Eğitim amaçlı geçici oturma hakkını nasıl elde edebilirim?

Yabancı bir vatandaş iseniz ve memleketinizde bulunuyorsanız, ülkenizde faaliyet gösteren Romanya

Büyükelçiliğinden eğitim için uzun oturma vizesi talebinde bulunabilirsiniz. Bu açıdan, okumak istediğiniz eğitim kurumuna bir uygulama dosyası sunmanız gereklidir.

Bunun sonrasında, size bir eğitime kabul veya red mektubu gelir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen eğitime kabul edilme kanıtının bazında, yabancı vatandaşın, Romanya Büyükelçiliğinden, eğitim amaçlı vizeyi talep etmesi gereklidir. Romanya'ya girdikten sonra, eğitim amaçlı geçici oturma izninin verilmesi talep edilebilir.

Eğitim amaçlı oturma izni için, talepte bulunanın her eğitim yılı başlangıcında, 9 aylık eğitim ücretlerini avans olarak ödemesi gereklidir.

ÖNEMLİ! *Yabancı vatandaşlar aynı zamanda Romanya Devleti tarafından verilen bir eğitim bursu da talep edebilirler. Bunun için, genelde memleketindeki Romanya diplomatik misyonuna sunulan, bir adaylık dosyasının hazırlanması gereklidir. Romen devletinin yabancı burslusu, eğitim amaçlı geçici oturma hakkı elde eder ve Romanya'ya girişinden sonra bir oturma izni de verir.*

Romen devletinin bursluları eğitim ücretleri ödemezler ve her ay burs olarak bir para miktarı kabul ederler.

Romen eğitim sisteminin yapısı nasıldır?

Ulusal eğitim sistemi aşağıdakileri içerir :

- Aşağıdaki seviyeleri içeren üniversite öncesi eğitim
  - Erken öğretim: anaokul öncesi seviyesi (0-3 yaş) ve anaokul seviyesini (3-6 yaş-küçük, orta ve büyük grubu)
  - İlk öğretim, hazırlık sınıfı (0 Sınıf adıyla bilinen) ile I-IV sınıfları
  - Orta öğretim : ortaokul – V-VIII sınıfları, lise – IX-XII/XIII sınıfları
- Aşağıdaki seviyeleri içeren, yüksek öğretim

- üniversite lisans öğretimi ;
- üniversite master öğretimi;
- üniversite doktora öğretimi.

ÖNEMLİ! Romanya'da zorunlu genel eğitim 0-X sınıflarını içermektedir.

2. Üniversite öncesi eğitime giriş

Geçici oturum hakkına sahip olan reşit olmayan çocuklar hangi şartlar altında Romanya'da okuyabilirler?

Romanya'da geçici oturum hakkına sahip olan reşit olmayan çocuklar zorunlu genel eğitimin çerçevesinde (0-X sınıfları) romen vatandaşları ile aynı şartlarda okuyabilirler.

Romanya'da geçici oturum hakkına sahip olan reşit olmayan çocukların, Romen kamu okullarında XI-XII/XIII sınıflarına gidebilmeleri için, eğitim ücretleri ödemeleri gereklidir.

Uzun süreli oturum hakkına sahip olan reşit olmayan çocuklar hangi şartlar altında Romanya'da okuyabilirler?

Romanya'da uzun süreli oturum hakkına sahip olan reşit olmayan çocuklar üniversite öncesi eğitime Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında gidebilirler. Sonuç olarak, Romen kamu okullarında kayıtlı olan, uzun süreli oturuma sahip olan kişilerin, 1-12 sınıfları(ilkokul, ortaokul ve lise) için eğitim ücretleri ödemeleri GEREKMİYOR.

ÖNEMLİ! Romanya'da oturum hakkı olan reşit olmayan yabancının, önceden memleketinde veya başka bir yabancı ülkede eğitim görmesi durumunda, üniversite

öncesi eğitime, uygun sınıfa kaydının yapılabilmesi için, yurtdışında yapılmış olan eğitim döneminin tanımlanmasını talep etmesi gerekmektedir.

Yurtdışında yapılmış üniversite öncesi eğitim dönemlerinin tanımlanması nedir?

Üniversite öncesi eğitim dönemlerinin tanımlanması, Romen eğitiminde talep edenin bulunduğu düzeyi tespit etmek için, okumuş olduğu müfredat programını, Romen eğitim sistemi ile kıyaslayarak değerlendirmektir.

Yurtdışında yapılmış olan üniversite öncesi eğitim dönemlerinin tanımlanması nasıl yapılır?

Üniversite öncesi eğitim dönemlerinizin tanınması ile ilgili dilekçe, kayıt olmak istediğiniz okulun bulunduğu yerdeki Eğitim Genel Müdürlüğüne/Müfettişliğine sunulur. Eğitim Genel Müdürlüğü/Müfettişliği, sonradan, dosyayı, Diplomalara Tanımlanması ve Denkleştirilmesi için Ulusal Merkez'e iletacaktır (CNRED). Ulusal Merkez / CNRED dosyayı inceleyecek, eğitiminizin tanımlanmasını yapacaktır. Tanımlanma prosedürü, tam dosyanın sunulmasından sonra, 30 gün sürer. Sonuç Eğitim Müfettişliğine iletilir, ve bu da, okumak istediğiniz okula bunu bildirecektir.

***DİKKAT!** Romen eğitim sistemi ile yurtdışında okuduğunuz eğitim sistemi arasında büyük farklar varsa, Ulusal Merkez/CNRED, dengeleyici bazı tedbirlerin, yani bilgi testlerinin uygulanmasına karar verebilir. Bu testlerin uygulanmasından sonra, sahip olduğunuz bilgi düzeyine uygun olan sınıfa kayıt edilirsiniz.*

Romen eğitim sistemi çerçevesinde hangi dillerde eğitim görebilirsiniz?

Romen üniversite öncesi eğitim kurumlarında, eğitim verme dili, genelde Romencedir. Fakat, Bükreş ilinde ve

ülkedeki başka şehirlerde, yabancı dilde eğitim veren kurumlar da vardır. Bunlar devlet veya özel okullar olabilir. Özel eğitim kurumları durumunda, eğitim ücretleri, ilgili kurum düzeyinde belirlenir.

DİKKAT! Romanya topraklarında, başka bir ülkedeki eğitim sistemine uygun olarak eğitim faaliyetleri veren, yabancı dilde eğitim yapan, bazı özel kurumlar vardır. Bunlar, ilgili ülkenin eğitim sistemine uygun olarak, eğitim ücretleri almaktadır ve diplomalar vermektedir. Bu eğitim kurumları tarafından verilen diplomalar otomatik olarak Romen makamları tarafından sadece bu kurumların Romen devleti tarafından kabul ve tanıdığı edilmesi durumunda tanımlanmaktadır. Romanya devleti tarafından akredite edilmemiş olmaları durumunda, bunların verdikleri diplomalar ve bunların çerçevesinde gerçekleştirilmiş olan eğitim dönemleri, CNRED tarafından, yurtdışında yapılmış olan eğitim dönemlerinin ve diplomalarının tanımlanmasında uygulanabilen yöntem ile tanımlanır ve dengeleyici bazı tedbirlerin (sınavlar, bilgi testleri) uygulanmasına karar verilebilir.

ÖNEMLİ! Şu anda, bir başka ülkedeki bir eğitim sistemine uygun olarak eğitim faaliyetleri veren ve romen devleti² tarafından tanımlanan okullar şunlardır:

- International British School of Bucharest;
- Bucharest Beirut International School;
- The International School of Bucharest;
- International Lebanese School – Cambridge School of Bucharest;
- The American International School;
- The British School of Bucharest;
- Lebanese Modern Progression School;
- Tishrin Arap Okulu;

- *The Mark Twain International School;*
- *Lycée Français Anna de Noailles.*

Yabancı öğrenciler Romence hazırlık dili kurslarından yararlanabilir mi?

Romence dili bilmeyen, yabancı reşit olmayan çocuk, istek doğrultusunda, Romence dili öğrenmek için hazırlayıcı kurslardan yararlanabilir. Bu kurslar, sadece Eğitim Müfettişliği düzeyinde, dilekçelerin kayıt edilmesinden sonra düzenlenir ve süreleri bir eğitim yılı kadardır.

Romence dilini öğrenme hazırlık yılına gidebilmek için bir eğitim ücreti alınmaktadır.

Romanya’da geçici oturma hakkına sahip olan yabancılar hangi şartlar altında yüksek eğitime girebilirler?

Geçici oturma hakkına sahip olan vatandaşlar, kanunlar tarafından belirlenen oranda eğitim ücretleri ödeyerek, yabancı vatandaşlar için özel olan yerlere akredite edilmiş olan yüksek eğitim kurumlarına kayıt olabilirler. Yüksek eğitime kayıt olmaları için, yabancı vatandaşların giriş sınavından geçmeleri gerekmez, sadece, durum gerektiriyorsa, seçtikleri bölüme göre, bazı testlerden veya beceri sınavlarından geçmeleri gerekir.

DİKKAT! *Geçici oturma hakkına sahip yabancıların eğitime girişi, ilgili eğitim düzeyi için girişine izin veren, eğitim diplomalarının tanınmasına şartlıdır.*

Romanya’da uzun süreli oturma (sürekli ikamet) hakkına sahip olan yabancılar hangi şartlar altında yüksek eğitime girebilirler?

Uzun süreli bir oturma hakkına sahipseniz, akredite edilmiş Romen yüksek eğitim kurumlarında, giriş

sınavına/yarışmasına kayıt olursanız ve katılırsanız, romen vatandaşları ile aynı şartlar altında okuyabilirsiniz.

Romen vatandaşları için olan, bütçelendirilmiş yerler veya ücretleri yerler için aday olabilirsiniz. Uzun süreli bir oturum hakkınız varsa ve Romen vatandaşları için olan yerlerde kayıt edilmiş bir üniversite öğrencisi iseniz, Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında, eğitim bursları alma hakkınız vardır.

ÖNEMLİ! *Uzun süreli oturumu olan yabancıların, Romen vatandaşları için olan yerlere kayıt edilmesi, ilgili eğitim programına ve düzeyine girişi sağlayan, **diplomanın denkleştirilmesine** bağlıdır.*

DİKKAT! *Uzun süreli oturum hakları olan yabancılar, yabancılar için özel olan yerler için de seçimlerini yapabilirler, bu durumda ise, yabancı vatandaşlar olarak kayıt edilir ve kanunlar tarafından bunlar için özel olarak belirlenen oranda eğitim ücretleri ödeme zorunlulukları vardır. Bu durumda, bunlar Romen vatandaşları ile aynı şartlar altında, kolaylıklardan ve eğitim burslarından yararlanamazlar.*

Romen yüksek eğitiminde hangi dillerde eğitim görülebilir?

Romen yüksek eğitiminde, ders verme dili, genelde Romencedir. Fakat, uluslararası yürürlükte olan bir dilde düzenlenen eğitim programları da vardır.

4. Diplomaların tanımlanması ve denkleştirilmesi

Eğitim diplomalarının tanımlanması nedir?

Tanımlanma ile bir diploma veya eğitim belgesinin (üçüncü bir ülkedeki akredite edilmiş bir eğitim kurumu

tarafından verilen) gerçek olarak kabul edilmesi anlaşılır. Eğitim diplomalarının değerlendirme kriterileri aşağıdakilerdir: Romen eğitiminde seviyesini tespit etmek üzere eğitim programı tipi, transfer edilebilir kredi sayısı, içerik, oluşum, alan, ihtisas dalı, profesyonel kalifiye (Diploma Eki), Romen eğitim sistemiyle mukayese yolu takip edilerek.

Eğitim diploması denkliği nedir?

Denkleştirme, ilgili diploma veya eğitim belgesinin verilmiş tarihine kadar gördüğü müfredat programının (okuduğu derslerin) değerlendirilmesi ve sözkonusu belgelerin Romen eğitim sistemiyle uygunluğunu tespit etmektir. Denkliği takip eden işlem Romanya'da eğitim görenlerle eşit haklar veren bir belgenin düzenlenmesidir.

Eğitim diplomalarının tanınması / denkliği ne zaman gereklidir?

Aşağıdaki durumlarda diplomaların tanımlanması gereklidir:

- Üçüncü bir ülkede okumuş olup, eğitiminize Romanya'da devam etmek istiyorsanız. Bu durumda, eğitime girişiniz, ilgili eğitim düzeyinize girişinizi sağlayan, diplomaların tanımlanmasına şartlıdır. (Böylece: lisanslı eğitime kayıt edilmenin istenmesi durumunda, bakalorya diploması; mastır eğitimine kayıt edilmenin istenmesi durumunda, lisans diploması; doktora eğitimine kayıt edilmenin istenmesi durumunda, lisans diploması ve mastır diploması tanımlanacaktır.)
- Üçüncü bir ülkede eğitim görüp, Romanya'da bir oturum hakkınız olup işe girmek istemeniz. Romanya'da uzun süreli bir oturum hakkının sahibi iseniz, üçüncü bir ülkedeki eğitim kurumları tarafından

verilen eğitim diplomalarının varsa ve romen vatandaşları için olan yerlerden (bütçelendirilmiş veya ücretli) biri için romen vatandaşları gibi aynı şartlar altında aday olmanız durumunda, eğitim diplomalarının tanımlanması gerekmektedir. Bu durumda, ilgili düzey ve eğitim programına girişinizi sağlayan **diplomanın denkleştirilmesi** gerekmektedir.

ÖNEMLİ! *Uzun süreli bir oturum hakkının sahibi iseniz, üçüncü bir ülkede eğitim gördüyseniz ve romen vatandaşları gibi aynı şartlar altında Romanya'da lisans eğitimi görmek istiyorsanız, bakalorya diplomanızın denkleştirilmesini talep etmeniz gerekmektedir. Şu anda, üçüncü ülkelerdeki eğitim kurumları tarafından verilen bakalorya diplomalarının denkleştirilmesi, Romen dili ve edebiyatı ve Romanya tarihi derslerinde, normal müfredata uygun olarak, bakalorya sınavlarını geçtikten sonra yapılmaktadır.*

Eğitim diplomalarının tanımlanması/denkletirilmesi nasıl yapılmaktadır?

Eklenmesi gerekli olan belgelerle birlikte, eğitim diplomalarının tanımlanması/ denkliği ile ilgili dilekçe, Ulusal Eğitim Bakanlığının Sicil Dairesinde kaydedilir ve sonradan çözümlenmesi için Diplomaların Tanımlanması ve Denkleştirilmesi Ulusal Merkezine (CNRED) veya Bakanlık çerçevesindeki Uluslararası İlişkiler Müdürlüğüne gönderilir.

İşlem genelde, 30 gün sürer (bakalorya diplomalarının tanımlanması için 10 gün). Eğitim sistemleri arasında büyük farklar olması durumunda, CNRED, deneyeleyici bazı tedbirlerin, yani bazı bilgi testlerinin, sınavların veya beceri sınavlarının, uygulanmasına karar verebilir.

DİKKAT! Eğitim belgeleri, sadece önceden üst tasdiklemiş / apostillenmiş olduklarında tanınırlar / denkleştirilir.

İŞE GİRME/YERLEŞTİRME

Kimler Romanya’da çalışma izni olmadan çalışabilir?

Bazı yabancı vatandaş kategorilerinin Romanya’da çalışma izni olmadan çalışmaya hakları vardır. Bu kategoriler şunlardır:

- Romen vatandaşlarının aile üyeleri;
- Romanya’da uzun süreli oturma hakkı olan kişiler;
- **Çalışma ilişkileri açısından eşit muamele prensibini**³ içeren, sosyal sigorta alanında Romanya ve geldikleri ülkeler arasında anlaşmalar, çift taraflı mukaveleler imzalanmış olan kişiler;
- Merkezi yabancı bir ülkede olan şirketin, Romanya topraklarındaki bir bölümünde, temsilciliğinde veya şubesinde yönetici olarak çalışanları;
- Merkezi, Avrupa Birliğine/Avrupa Ekonomik Alanına veya İsviçre Konfederasyonuna üye olan ülkelerin birinde olan bir şirketin çalışanları olup Romanya’ya tayin edilenler (ve o ülkede oturma izinleri olan);
- Bir şekil korumaya sahip olan kişiler (mülteciler ve ikincil korumalı kişiler), Şahsi Kimlik Kodu almış olan mülteciler için başvuruda bulunanlar ve hoşgörü statüsü olan kişiler.

Romanya’da nereye işe girebilirim?

Çalışma iznine ihtiyacınızın olamaması durumunda,

Romen vatandaşları gibi (birden fazla işverende çalışma hakkınız olup) aynı şartlar altında işe girebilirsiniz. Romanya topraklarında çalışma iznine ihtiyacınızın olması durumunda, bireysel veya tüzel kişi olan bir tek işverende işe alınabilirsiniz.

DİKKAT! Üçüncü bir ülkede elde ettiğiniz bir mesleki yeterliliğiniz olması durumunda. Romanya'da mesleğinizi yapmayı istemeniz durumunda, ilgili alandaki uzmanlar tarafından incelenecek olan, yeterlilik diplomanızın, Romen makamları tarafından tanınması gerekmektedir.

Doktor, eczacı, diş hekimi, hemşire, ebe, veteriner, mimar veya başka meslekleri, Romanya'da yapma hakkınızın tanınması için, ilgili alanda faaliyeti düzenleyen, kanunlar tarafından ön görülmüş olan bazı şartları yerine getirmeniz gerekmektedir. Bu açıdan ilgili faaliyet alanına uygun olan mesleki kuruluşlar ve kamu kurumlarına başvurmanız gerekmektedir.

ÖNEMLİ! Üçüncü bir ülkede bulunan bir mesleki eğitim tedarikçisi tarafından (akredite edilmiş eğitim kurumu olmayan) verilen bir yeterlilik belgesine sahipseniz, bu romen makamları tarafından tanınlanmayacaktır. O ilgili alanda çalışmak istiyorsanız, Mesleki Beceri Değerlendirme ve Belgelendirme Merkezi adını taşıyan bazı özel kurumlara başvurabilirsiniz.

Çalışma izni için kim sorumludur?

İşveren, sosyal merkezinin bulunduğu ilin Göçmenlik Genel Müfettişliğinin yerel bürolarından çalışma iznini alacaktır. Bunun için yürürlükte olan kanuni öngörülere uygun olarak, yabancı vatandaş olan ilerindeki çalışanın sahip olduğu veya sahip olacağı oturma iznine göre, bazı belgeler sunacaktır.

Romanya'daki işverenler, çalışma amaçlı bir oturum hakkı elde edecek olan bir yabancı vatandaşı iş almaları için hangi şartları yerine getirmeleri gerekmektedir?

Romanya'daki bir işverenin, yabancı vatandaşlar işe alabilmesi için, bazı kanuni şartları yerine getirmesi gereklidir. Bunun için aşağıdakileri sizden isteyecektir:

- Eğitim diplomaları, yeterlilik diplomaları, ilgili alanda çalıştığınıza dair kanıtlar, v.s.;
- Söz konusu faaliyeti sürdürebilmeniz için tıbbi açıdan uygun olduğunuzun kanıtı (yani bazı tıbbi kontroller yapmanızı isteyecektir);
- Romanya topraklarında yapacağınız faaliyet ile uyumsuz olan suçlar yapmadığınıza dair kanıtlar (yani sabıka kaydınıza ihtiyacınız olacaktır).

Başka hangi yabancı vatandaş kategorilerinin çalışma iznine ihtiyaçları vardır?

Aşağıdaki durumlardan birinde bulunuyorsanız, Romanya topraklarında çalışabilmek için çalışma iznine ihtiyacınız vardır:

- Romanya'ya girmek için vizeye ihtiyacı olmayan bir ülkeden geliyorsunuz;
- Eğitim amaçlı geçici oturma hakkına sahip olup bir işe girmek istiyorsanız (sadece günde en fazla 4 saat olan bir çalışma programı ile bir bireysel çalışma sözleşmesi bazında çalışabilirsiniz);
- Aile birleşmesi için oturum hakkınız varsa;
- Romanya'ya tayin edildiyse.

Romanya'da eğitimlerini tamamlamış olan kişilerin, kalifiye oldukları ve eğitim gördükleri alanda, bireysel çalışma sözleşmesi ile bir işe girme imkanlarının olmaları durumunda, çalışma amaçlı bir oturum vizesi elde etmeleri

için ülkeyi terk etmelerine gerek olmadan, eğitim amaçlı olan oturum haklarını çalışma amaçlı olarak değiştirme şartı ile Romanya’da kalmaya hakları vardır.

Hangi yabancı vatandaşın işçi kategorileri vardır?

Romanya’da gerçekleştirmek istediğiniz faaliyet türüne göre: sürekli, stajyer, sınır ötesi, tayin edilmiş, yüksek kalifiye işçi olarak işe girebilirsiniz.

Çalışma izni ne kadarlık bir süre için verilmektedir?

Çalışma izni, sezonluk işçiler olan, çalışma izinleri ve nominal çalışma izinleri hariç, en fazla bir yıllık bir süre için verilmekte.

Çalışma izni kimde kalır?

Çalışma izni, yabancı vatandaş olan işçi tarafından saklanır. İşveren, duruma göre, çalışma izninin veya çalışma amaçlı oturum izninin tasdiklenmiş bir nüshasına sahip olmalıdır.

Romanya’da bulunmamanız, ve ülkeye çalışma amaçlı olarak gelmeyi istemeniz durumunda, işverenin size çalışma izninizi göndermesi gereklidir, ve siz de çalışma amaçlı uzun oturum vizenizi Romanya’nın diplomatik misyonlarından ve Romanya’nın konsolosluklarından elde edersiniz. Romanya’ya geldikten sonra, çalışma amaçlı bir oturum izni talep edebilirsiniz.

Çalışma amaçlı oturum izni ne kadarlık bir süre için verilmektedir?

Çalışma amaçlı oturum izni, en fazla 1 yıllık bir süre için verilmektedir ve çalışma ilişkilerinin devam etmesi durumunda uzatılabilir.

Çalışma izninin geçerlilik süresi ne kadardır?

Aynı görevde ve aynı işverende faaliyetinizi sürdürmeniz şartı ile, çalışma izni, çalışma sözleşmesinin

süresi kadar geçerlidir. Aşağıdaki durumlarda, çalışma izni, 5 çalışma günü olan bir süre içerisinde iptal edilir:

- Bireysel çalışma sözleşmenizin son bulması durumunda;
- Romanya'ya tayin edilme döneminizin son bulması durumunda;
- Romanya'da oturma hakkınızın iptal edilmesi veya alınması veya işe alınma ile ilgili şartları artık yerine getirmemeniz durumunda;
- Dilekçenin çözümlenmesinden sonra, 30 gün içerisinde, işverenin, Göçmenlik Genel Müfettişliğinden çalışma izninizi almaması durumunda.

Romanya'da işe girebilmek için en küçük yaş hangisidir?

Romanya'da, bir kişi, velilerinin izni olursa, 16 yaşından veya 15 yaşından başlayarak çalışabilir. 15 yaşından küçük olan gençlerin işe alınması yasaktır. 18 yaşından küçük olan gençler sadece günde/6 saat, haftada/30 saat çalışmaya hakları vardır ve ağır veya tehlikeli şartlar altında çalışmalarına izin verilmemektedir.

Bireysel çalışma sözleşmesi zorunludur?

Maaşlı (ödenen) herhangi bir iş için, bireysel bir çalışma sözleşmesine veya herhangi bir sözleşme türüne, yani telif hakkı sözleşmesi veya hizmet verme sözleşmesine sahip olmanız zorunludur.

Bireysel çalışma sözleşmesi, tarafların anlaşması ile, yazılı olarak, Romence olarak imzalanır. Çalışma sözleşmeniz olmadan çalışma izni elde edemezsiniz. İşveren, şirket tarafından, imzalanan ve mühürlenmiş, sözleşmenin bir nüshasını size vermek zorundadır.

Maaş nedir?

Maaş, işveren tarafından, gerçekleştirdiğiniz iş için, size borçlu olunan tutardır. Maaş, bireysel çalışma sözleşmesi

ile, işverenin, sizin yeme, konaklama veya başka kolaylıklarınızı (nakliyat, telefon, v.s.) ödemek ile zorunluluk alması durumunda dahi, hükümet kararı ile belirlenen ülke çapındaki asgari ücretten daha az olamaz. Maaş, nakit olarak veya direk hesaba yatırılarak, ayda en az bir kere, ley olarak ödenir. İşveren, çalışanlarının sosyal sigorta katkılarını ödemek ile ve işçi tarafından gelir vergisi ve sosyal sigorta katkılarına borçlu olunan tutarı maaştan kesmek ile zorunludur.

Bir çalışma sözleşmesi veya başka bir sözleşme şekli imzaladığınız anda, NET maaşın ne kadar olduğunu göz önünde bulundurmanız gerekir, çünkü bu sizin elinize tam olarak geçecek olan para miktarıdır.

Çalışma ve dinlenme süresi ne kadardır?

- Çalışma süreniz normal olarak günde / 8 saat, haftada / 40 saattir.
- En yüksek çalışma süreniz haftada/48 saati geçmemelidir.
- Kanuni bayram günleri, kanun tarafından öngörülen serbest günlerdir ve tatil günleri olarak sayılmazlar;
- Haftanın boş günleri, genelde, Cumartesi ve Pazardır.
- Tatil izninizin verilmesi zorunludur ve bunun en az süresi yılda/20 çalışma günüdür.

Başka hangi kanuni olarak işe girme şekilleri vardır?

- Romanya'da çalışma sözleşmesi ve çalışma izni olmadan, bazı faaliyet alanlarında, yılda/90 günlük bir süre için, gündelikçi olarak çalışabilirsiniz.
- Aynı şekilde, telif haklarınızı devrederek bir faaliyet gerçekleştirebilir veya bir hizmet verme sözleşmesi bazında bazı faaliyetler gerçekleştirebilirsiniz.

Bu faaliyet şekilleri, bireysel çalışma sözleşmeleri olmamalarından dolayı, çalışma amaçlı vizeyi/oturma iznini elde etmenize veya uzatmanıza izin vermemektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİ

Sağlık sigortaları nedir?

Sosyal sağlık sigortaları, halk sağlığını finanse eden, sigortalılar için temel tıbbi hizmet pakedine girişi sağlayan, bir ana sistemdir.

Niye sağlık sigortasına ihtiyacınız vardır?

- Bedava temel ve önleyici tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanabilmeniz için sağlık sigortasına ihtiyacınız vardır.

Kanunlara uygun olarak, Romanya'da oturma hakkı sahibi olan tüm vatandaşlar, sağlık sigortası ödemek ile zorunludurlar.

- Başka bir ülkede sağlık sigortası ödemiş iseniz, bunların Romanya'daki sağlık sigortalarının yerini tutmadığını bilmelisiniz, ve Romen hastaneleri ve klinikleri yurtdışında yapılan sağlık sigortalarını kabul etmezler.

Kimlerin sosyal sağlık sigorta ödemesi gereklidir?

- Geçici oturma veya buraya yerleşmiş olan vatandaşlarının, Romen vatandaşları gibi, sağlık sigortası ödeme zorunlulukları vardır, ve sigortalı vasfını elde ettikten sonra, aynı tıbbi hizmet paketinden yararlanırlar.
- Yabancı vatandaşlar, oturma iznini elde etme anından itibaren, Romanya'da oturma hakkına sahip oldukları tüm dönemler için, sağlık sigortalarını ödemek ile zorunludurlar. Sigorta aylık olarak ödenir, ve bunun değeri, sahip oldukları vergilenebilir gelirlerinin düzeyine bağlıdır.

Sağlık sigortasının ödemesi, ülkede bulunmadığınız süre için de zorunludur, bu dönemde Romanya'da geçerli olan bir oturum belgesine sahip olmanız durumunda.

Sağlık sigortaları nasıl ödenir?

- Eğer bir işte çalışıyorsanız, bu katkıları, işçinin bu ödemeleri şahsen yapma zorunluluğu olmadan, işveren tarafından otomatik olarak ödenir.
- Başka faaliyetlerden gelirleriniz varsa, sağlık sigortalarını şahsen ödemek ile zorunlusunuz. Bunun için, sağlık sigortalarına katkınızın doğru olarak hesaplanması için, gerçekleştirilen gelirleri ispatlayan belgeleri sigorta kurumuna sunmanız gereklidir.
- Gelirleri olmayan bir kişi iseniz, ekonomi üzerindeki asgari ücretin % 5,5 değerini temsil eden sağlık sigortasını ödeme zorunluluğunuz vardır. Oturma iznini elde etmek için (Şahsi Kimlik Kodu verilme anına kadar), sağlık açısından sigortalı olduğunuzu göstermelisiniz⁴.

Kimlerin sağlık sigortası ödemeleri gerekmez?

Aşağıdaki kişi kategorileri (Romen veya yabancı vatandaşı olmalarını dikkate almadan) otomatik olarak sigortalı olup sağlık sigortası ödemeleri gerekmez:

- 18 yaşından küçük olan tüm çocuklar, öğrenci, çırak, üniversite öğrencileri olan ve çalışmadan gelir kaydetmeyen 18-26 yaş arası gençler.
- Özürlü bir kişi olmanız ve çalışma kaynaklı, emekli maaşından veya sosyal yardımdan geliriniz yoksa;

4 İşbu kitabın hazırlandığı dönemde yeni kanun çıkmak üzereydi, dolayısıyla tıbbi açıdan sigortalı sıfatı hakkında yeni bilgi alabilmek için Göç Genel Müfettişliğine /Yabancılar Şube Müdürlüğüne başvurmalısınız.

- Çalışma kaynaklı, emekli maaşından veya başka kaynaklardan gelir elde etmemeleri durumunda, ilgili hastalığın tedavi edilmesi anına kadar, ulusal sağlık programlarına dahil olan rahatsızlıkları olan hastalar.
- Gelirleri olmayan veya gelirleri ülke çapındaki brüt asgari maaşın altında olan hamile kadınlar ve lohusalar (2 aydan az bir süre içerisinde doğum yapmış olan kadınlar)
- İş kazası veya mesleki hastalık sonucu verilen geçici çalışma engeli nedeniyle zorunlu izinde bulunanlar
- Çocuk 2 yaşını doldurana kadar veya özürlü çocuk durumunda çocuğun 3 yaşını doldurana kadar çocuk büyütme izninde olanlar veya izinde olup, 3 ve 7 yaş arası özürlü çocuğu büyütme için çocuk büyütme primi alanlar;
- İşsizlik yardımından faydalananlar;
- Sosyal yardım alan bir ailenin üyesi olan kişiler;
- 740 leyden daha az olan emekli maaşından gelirleri olan emekliler;
- Özgürlükleri kısıtlanmış olan kişiler (ceza evi, kamu gözetimine alma merkezi)
- Özel olarak düzenlenmiş merkezlerde kalan, insan kaçakçılığı mağdurları;
- Müşterek sigortalı kişiler (bakımında bulunduğu, sigortalı bir kişinin velileri veya karısı/kocası).

Sigortalı olduğunuzu nasıl ıspat edersiniz?

- Sigortalı vasfının ıspatı, Sağlık sigortası kurumu tarafından verilen bir belge ile, veya bir işte çalışıyorsanız, işveren tarafından verilen belge ile yapılır.
- Katkı ödemedem sigortalı olan kişilere, kişinin yukarıdaki kategorilere dahil olmadığını ıspatlayan belgelerin sunulmasından sonra sağlık sigortası tarafından verilen, bir karne veya katkı ödemedem sigortalı olma belgesi verilir.

Sağlık sigortanız yoksa ne olur?

- Sağlık sigortanız olmadan, bedava temel ve önleyici tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanamazsınız.
- Sigortalı değilseniz ve tıbbi bakım gerektiren sağlık sorunlarınız varsa, tıbbi hizmetleri ve hastane masraflarını tamamen ödememiz gereklidir.

ÖNEMLİ! Zorunlu katkıyı ödememeniz durumunda, izolasyon, tedavi ve zorunlu olarak hastaneye yatma gerekliliği olan, sadece tıbbi-cerrahi aciliyet ve bazı hastalıklar durumunda, bedava tıbbi hizmetlerden yararlanabilirsiniz.

Aynı şekilde, sigortalı olamayan kişiler, kanun tarafından belirlenen bir minimal paket çerçevesinde hamilelik gelişimi ve lohusalık gözetiminden, ve aile planlaması hizmetlerinden bedava olarak yararlanır.

DİKKAT! Sigortalı olamayan kişiler için, acil durum tıbbi hizmetleri, sadece ilk 3 gün için bedavadır, bu süre sonunda hasta tüm tıbbi bakım tutarlarını öder (hastane masrafları ve gerekli olan ameliyatlar dahil).

Aynı şekilde, sadece bazı tıbbi sorunların acil olduklarını göz önünde bulundurmalısınız.

- Sağlık sigortanızın olmaması durumunda, oturma izninizi yenilemeniz mümkün olmayacaktır çünkü oturma izninizin uzatılmasını talep ettiğiniz anda, güncel sağlık sigorta kanıtı sizden istenecektir.

ÖNEMLİ! Sağlık sigortanızı ödememiş olmanız durumunda, oturma izninizi uzatmak istediğiniz an, güncellenmiş sigortanızın kanıtı istenilecektir. Böylece, son 5 yıl içerisinde, vergilenebilen gelirlerinizin olmaması ve sağlık sigortanızın olmaması durumunda, sadece son 6 ay için sigortanızı ödememiz gereklidir.

Son 5 yıl içerisinde, vergilenebilen gelirlerinizin olmaması durumunda veya sigortanızı sadece bir süre için ödemiş iseniz, bu süre içerisinde, sigortalı olmadığınız tüm dönemler için katkılarınızı artı buna ait olan cezaları ve artırımları ödemeniz gerekecektir.

Sigortalı bir kişi olarak hangi haklara sahipsiniz?

Sigortalı bir kişi olarak aşağıdaki haklara sahipsiniz:

- Tıbbi hizmetler almak istediğiniz yeri seçebilmek, ve sigortalanmak istediğiniz sigorta kurumunu seçebilme;
- Mevcut olan yer sayısına göre, istediğiniz aile doktorunun listesine kayıt olmak;
- Aile doktorunuzu, sadece bunun listelerine kayıt olma tarihinden başlayarak en az 6 ay geçtikten sonra, değiştirebilme;
- Kanunlara uygun olarak, tıbbi hizmetlerden, ilaçlardan, tıbbi malzemelerden ve tıbbi cihazlardan bedava veya sübvansede edilmiş olarak yararlanmak;
- Hastanede yatış dönemi süresince, ilaçlarla, tıbbi malzemelerle ve paraklinik araştırmalarla yapmış olduğunuz harcamaları geri almak;
- Bedava veya sübvansede edilmiş bazı tıbbi kontrollerden yararlanmak;
- hastalıkların erken teşhisi için olanlar dahil, önleyici tıbbi yardım hizmetlerinden yararlanmak,
- Hastaneye yatmanızı veya yatmamanızı gerektiren tıbbi hizmetlerden yararlanmak;
- Fizyoterapi ve iyileştirme tedavilerinden, tıbbi cihazlardan, ve evde tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanmak;
- Bilgilerinizin, özellikle teşhis ve tedavi ile ilgili olanların gizliliği, size garanti edilmesi;
- Tıbbi tedaviler ile ilgili bilgi almanız;

- Hastalık izinlerinden ve sosyal sağlık sigorta primlerinden yararlanmak.

ÖNEMLİ! Sigortalılar, fona ödeme yapmaya başladıkları tarihten itibaren temel tıbbi hizmet paketine hakları vardır. Sigortalı vafı ve sigorta hakları, Romanya'da oturma hakkının kaybedilmesi ile birlikte sona erer.

DİKKAT! Sigortalı olmanız, sadece bedava temel tıbbi hizmet paketinden yararlanma hakkınızı garantiler. Bu demektir ki, duruma göre, bazı hizmetleri ödemeniz gerekir (tıbbi analiz/incelemeler, ilaçlar, uzman doktor muayenesi v.s.)

Sigortalı bir kişi olarak hangi zorunluluklarınız vardır?

Yukarıdaki haklardan yararlanmanız için, aşağıdaki zorunluluklarınız vardır:

- Bir aile doktorunun listesine kayıt olmak;
- İstenilen önleyici kontrollere gitmek ve doktorun tedavisine ve önerilerine uymak;
- Teşhis bilgilerinde meydana gelen değişiklikleri, 15 gün içerisinde aile doktoruna ve sigorta kurumuna bildirmek;
- Sağlık sigortası katkısını ve müşterek sağlık ödemelerini (eğer durum gerektiriyorsa) temsil eden tutarı ödemeniz.

SOSYAL HAKLAR

1. Devlet Çocuk Yardımı

Devletin çocuk yardımından kimlerin yararlanma hakkı var?

Yabancı vatandaşı veya vatansız iseniz ve Romanya'da

oturum hakkınız varsa, çocuklarınız - uyrukları fark etmeden- aylık devlet çocuk yardımından, aşağıda belirtilen şartları yerine getirebiliyorsanız istifade edebilirsiniz:

- Velileri ile birlikte veya ebebeylerinden birisi ile beraber oturmaları durumunda;
- Yaşları 18 yaşından daha küçük ise veya 18 yaşını doldurmalarına rağmen bir lise veya mesleki okulda kayıtlı olmaları durumunda, eğitimlerini tamamlayana kadar; Eğitim yılını tekrarlayan gençler, doktor raporu ile kanıtlanan, - sağlık sorunları olanlar hariç-, devlet çocuk yardımından yararlanmazlar.

Çocuğunuzun Şahsi Kimlik Koduna – CNP sahip olmaması durumunda (örnek olarak: oturma belgeleri yok ise, 1 yıldan daha az bir süreden mültecilik başvurusunda bulunmuş ise ve dilkeçesi çözümlenmemiş ise v.s) dilekçede Şahsi Kimlik Kodunun devlet çocuk yardımı alma amaçlı olduğunu belirterek, bunun Yabancılar Şube Müdürlüğünden / Mültecilik Genel Müfettişliğinden verilmesini talep edebilirsiniz.

2014 yılında, devletin verdiği çocuk aylık yardımı ne kadardır?

Bir çocuğun kabul ettiği tutar, dönemsel olarak değişmektedir. 2014 yılı için bu:

- 0-2 yaş arası çocuklar için, özürlü çocuk durumunda 3 yaşına kadar 200 ley;
- 2-18 yaş arası çocuklar için ve eğitimlerini tamamlayana kadar 18 yaşını doldurmuş olan gençler için 42 ley;
- Özürlü çocuk durumunda, 3 yaş ile 18 yaş arası çocuklar için - 84 ley.

Devlet çocuk yardımından istifade etmek için talep dosyası nereye sunulur?

Devlet çocuk yardımı talep edenlere ve şartnameleri

yerine getirenlere dilekçe bazında verilir. Devlet çocuk yardımından istifade etmek için dilekçeler ilgili kişinin oturduğu ve bağlı olduğu kasaba, şehir, Bükreş'te ilçe Belediye Başkanlığına bağlı Çocuk Sosyal Hizmetler ve Koruma Genel Müdürlüğüne başvurmaları gerekiyor.

Yabancı bir ülkede doğmuş olan yabancı vatandaş çocukları durumunda, romence tercüme edilmiş doğum sertifikasının bir nüshasının da verilmesi gereklidir.

2. Çocuk büyütme yardımı

Çocuk büyütme yardımı, çocuğun doğumundan önce en az 1 yıl, kanuni olarak kayıt edilen bir çalışma sözleşmesi ile çalışmış olan ve bir çocukları olan kişilerin aldığı para tutarıdır.

Kimler çocuk büyütme yardımından yararlanabilir?

Çocuk büyütme izni ve aylık yardımı, aşağıdaki şartların hepsini yerine getiren kişiler tarafından, talep karşılığı verilir:

- İkamet yeri ve meskeni Romanya topraklarında olan yabancı vatandaş olmaları;
- Hakları talep ettiği çocuklar ile birlikte Romanya'da oturmaları ve bunları büyütme ve bakımı ile ilgileniyor olmaları;
- Çocuğun doğum tarihinden evvelki yılda, son 12 ay süresince, sosyal sigorta ödemesinde buldukları maaş gelirlerinin, bireysel faaliyet gelirlerinin veya gelir vergisine tabi olan tarım faaliyetlerinden gelirlerinin olması.

Çocuk büyütme yardımının oranı ne kadardır?

Çocuk büyütme izni ve yardımı her doğum için

verilmektedir. Veliler aşağıdaki çocuk büyütmeye izinlerinden seçim yapabilirler:

- Bir yıla kadar (özürlü çocuk durumunda 3 yıl); bu durumda yardımın en küçük değeri 600 LEY olacaktır ve en yüksek değeri en fazla 3400 LEY olabilir (en fazla, veli tarafından son yılda elde edilen gelirler ortalamasının %85'i);
- İki yıla kadar, ve bu durumda yardım 600 leyle en fazla 1200 leyle arasında olacaktır.

İkizlerinin veya üçüzlerinizin olması durumunda, ikinci çocuktan başlayarak, yardımın düzeyi 1,2 ISR⁵ (600 LEY) ile artar, böylece ikinci çocuk için daha yüksek bir miktar alırsınız.

Çocuk büyütmeye yardımından istifade etmek amacıyla dosya nerede sunulur?

Çocuk büyütmeye yardımını talep edilenlere ve şartnameleri yerine getirenlere dilekçe bazında verilir; Çocuk büyütmeye yardımından istifade etmek için dilekçeler ilgili kişinin oturduğu ve bağılı olduğu kasaba, şehir, Bükreş'te ilçe Belediye Başkanlığına bağılı Çocuk Sosyal Hizmetler ve Koruma Genel Müdürlüğüne başvurmaları gerekiyor.

3. Kamu sisteminde emekli maaşı hakkı

Emekli maaşı kamu sisteminde ve başka sosyal sigortalarda kimlerin sigorta yapmaya hakkı vardır?

Aşağıdakiler emekli maaşı kamu sisteminin sigortalıları olabilirler:

- Yabancı vatandaşlar, Romanya'da ikamet ettikleri veya meskenleri oldukları sürece;
- Romanya'nın da taraf olduğu sözleşmelerin ve

uluslararası anlaşmaların öngördüğü şartlar altında, ikameti veya meskeni Romanya’da olmayan yabancı vatandaşlar.

Emekli maaş sisteminde kimler sigortalanmak zorundadır?

Emekli maaşı kamu sisteminde, kanun etkisi ile, aşağıdakiler zorunlu olarak sigortalanır:

- Bireysel çalışma sözleşmesi bazında faaliyet gösteren kişiler;
- Maaş gelirinden başka, telif haklarından ve buna bağlı haklardan ve aynı zamanda Medeni kanuna uygun olarak imzalanan sözleşmelerden/anlaşmalardan, profesyonel nitelikli gelirler elde eden kişiler;
- İşsizlik yardımından yararlanan kişiler;
- Aşağıdaki durumlardan birinde bulunan ve münhasır olarak bir takvim yılı boyunca en az ortalama 4 kez brüt orta maaş ile eşit değerde brüt gelir elde eden kişiler (2014 yılında, ortalama brüt maaş 2.298 leydır):
  - İdarecilik veya yöneticilik sözleşmesi imzalamış olan idareciler veya yöneticiler;
  - Bireysel şirket veya aile şirketi üyeleri;
  - Ekonomik faaliyet gerçekleştirmek için yetkiye sahip olan bireysel kişiler.
- Profesyonel/mesleki faaliyetlerden gelir elde eden başka kişiler.

Sosyal sigortalara katkı oranları hangileridir?

Sosyal sigortalara katkı oranları, devlet sosyal bütçesi tarafından belirlenir. 2014 yılı için, katkılar, çalışma şartlarına göre, maaşın % 31,3 - % 41,3 arasında değişir.

Emekli maaşı ve sosyal sigortalar kamu sisteminde sigortalıların hakları nelerdir?

Sosyal sigorta kamu sisteminde aşağıdaki hizmet

kategorileri verilmektedir:

- yaş sınırı emeklilik maaşı, erken emeklilik maaşı, kısmen erken emeklilik maaşı, engellilik emeklilik maaşı ve yetim emeklilik maaşı;
- sigortalılar ve emekliler için kaplıca tedavisi;
- sigortalılar için tatil biletleri;
- sigortalının, emeklinin veya bunun aile üyesinin ölümü durumunda vefat yardımı.

Romanya’da yaşlılık emekli maaşına ne zaman hakk kazanabilirim?

Yaş sınırı için olan emekli maaşı alabilmeniz için, emekli olma tarihinde, toplu olarak, duruma göre, emekli olabilmek için standart yaş ve minimum katkı stajının şartlarını yerine getirmeniz gerekmektedir. Emekli olmak için standart emeklilik yaşı, erkekler için 65 yaş ve kadınlar için 63 yaşdır. Emekli maaşından yararlanabilmek için minimum katkı payı, hem kadınlar hem erkekler için 15 yıldır.

Romanya’nın çift taraflı sosyal güvenlik anlaşmaları imzaladığı ülkeler hangileridir?

Romanya’nın anlaşma imzaladığı ülkeler şunlardır: Ermenistan, Belarus, Kanada, Güney Kore, Rus Federasyonu, İsrail, Makedonya, Fas Krallığı, Moldavya Devleti, Türkiye Cumhuriyeti, Ukrayna. Bunun anlamı, bu ülkelerden gelen vatandaşlar için, katkı döneminin ve emekli maaşı değerinin belirlenmesinde, her iki ülkedeki (ana vatan ve Romanya) katkıların hesaba alınacak olmasıdır.

4. İşsizlik yardımı için sosyal sigortalar

İşsizlik için sigorta kamu sistemi, iş yerlerini kaybeden

ve bazı kanuni şartları yerine getiren, sınırlı bir süre için, işçilerin gelir yokluğunu gidermek için yaratılmış olan bir şekil sosyal korumadır.

İşsizlik sigortasından kimler yararlanabilir?

İşsizlik için sosyal sigortalardan, kendilerine bir iş yeri arayanlar ve:

- Romanya’da işe alınmış olan veya gelirler kaydedenler veya kanunlara uygun olarak, Romanya topraklarında çalışma hakları olan, fakat çalışma ilişkileri onlara bağlı olmayan sebeplerden dolayı son bulan yabancı vatandaşlar;
- İşsizlik için sigorta sözleşmesi imzalamış olup, gelirleri olmayan veya sosyal referans göstergesinin değerinden (500 LEY) daha az gelir elde edenler;
- Tıbbi nedenlerden dolayı işyerindeki faaliyetlerini durduran, ve tekrar çalışma kapasitelerini elde ettikten sonra, işe giremeyenler;
- Eğitim kurumlarından mezun olup, en az 16 yaşında olan ve mesleki hazırlıklarına uygun olarak, mezun olduktan sonra 60 gün içerisinde işe girememiş olanlar;
- Tekrar işe alınmak ile ilgili kesinleşmiş bir mahkeme kararına sahip olup, önceki işverende, bunun artık faaliyette bulunmamasından dolayı, çalışamayanlar.

İşsizlik yardımından yararlanmak için hangi şartları yerine getirmeniz gereklidir?

İşsizlik yardımından faydalanmak için. Yukarıdaki şartları aynı anda yerine getirmeniz gereklidir:

- Dilekçenin kayıt edildiği tarihten önce, son 24 ay içerisinde en az 12 ay işsizlik için sigorta sistemine katkıda bulunmanız (eğitimlerini tamamlanmış, ve mezun olduktan sonra 60 gün içerisinde mesleki hazırlıklarına uygun olarak işe girememiş olan mezunlar hariç);

- Gelirlerinizin olmaması veya sosyal referans göstergesinin değerinden daha küçük gelirlerinizin olması;
- Emekli olma kriterlerini yerine getirmemeniz;
- İşiniz olduysa veya orada gelir elde ettiyseniz, ikametiniz/oturduğunuz yerin bağlı olduğu bölgedeki istihdam ajanslarında kayıtlı olmanız.

İşsizlik için sosyal sigorta katkılarımız ne kadardır?

İşçi ve işveren tarafından işsizlik için sigorta bütçesine borçlu olunan katkı, herbiri için, gerçekleştirmiş oldukları aylık brüt gelirin % 0,5 oranıdır.

İşsizlik için sigorta kamu sisteminde sigortalıların hakları nelerdir?

İşsizlik için sigorta sistemine katkıda bulduysanız, aşağıdakilere hakkınız vardır:

- işsizlik yardımı;
- mesleki bilgilendirme ve danışmanlık;
- iş aracılığı hizmetleri;
- mesleki hazırlık hizmetleri;
- resmi olmayan başka yollardan elde edilen mesleki becerileri değerlendirme ve belgelendirme hizmetleri;
- bireysel bir faaliyete başlamak veya bir ticari faaliyete başlamak için danışmanlık ve destek hizmetleri.

İşsizlik yardımını nereden talep edebilirsiniz?

İşsizlik yardımı, duruma göre, işiniz olduysa veya orada gelir elde ettiyseniz, ikametiniz/oturduğunuz yerin bağlı olduğu bölgedeki istihdam ajanslarından talep edilir.

Yerel ajansların irtibat bilgileri için: <http://www.anofm.ro/site-uri-ajofm> sitesine girin.

Bükreş için: [http://www.bucuresti.anofm.ro/.](http://www.bucuresti.anofm.ro/) sitesine girin.

İşsizlik yardımı alabilmek için gerekli olan belgeler hangileridir?

İşsizlik yardımı elde etmek için, aşağıdaki belgeleri yerel İş Bulma Kurumu/Ulusal İstihdam Ajansına (AJOFM) sunmanız gerekmektedir:

- kimlik belgenizin aslı;
- eğitim ve kalifikasyon belgelerinizi, asıl ve fotokopi olarak;
- sağlıklı veya çalışabilir veya bazı tıbbi kısıtlamalarınızın olduğunu gösteren sağlık raporu;
- gelirlerinizin olmadığını veya sosyal referans göstergesinden daha az gelirler elde ettiğinizi gösteren yerel mali kurumlar (ANAF) tarafından verilen belgeler;
- bir çalışma yerinizin olmadığına dair, gelirler elde etmediğinizi veya gelirlerinizin sosyal referans göstergesinden daha küçük olduğuna dair şahsi sorumluluk alarak beyanınız;
- son işverende faaliyet gösterdiğiniz dönemleri ve çalışma veya hizmet verme ilişkilerinizin son bulunduğu tarihi ve son bulma sebebini gösteren, işveren tarafından verilen ve bölgesel çalışma müfettişliğinin mührünü içeren belge;
- duruma göre aşağıdakileri gösteren, 17/2001 Hükümet Kararının 18. Maddesine uygun olarak işveren tarafından verilen belge:
  - işverenin, işsizlik sigorta bütçesine borcu olup olmaması;
  - işsizlik sigortası bütçesine olan katkıların ödendiği dönem ve bu döneme ait tutar;
  - işverenin zorunlu yaptırım, kanuni olarak tekrar organize edilme, iflas, işlevsel kapanış, dağılma, tasfiye, özel idare prosedürlerinden birinde bulunması veya mücbir sebeplerden dolayı katkılarını ödemiş ise;

- çalışılmış olan dönemler için kıdemlik belgesi, asıl ve fotokopi şeklinde.

İşsizlik yardımı nasıl hesaplanır?

İşsizlik yardımı aylık olarak verilen, işsizlik için sosyal sigortaya katkıda bulunma dönemine göre hesaplanan bir tutardır.

İşsizlik yardımı, işsizlik için sosyal sigortaya en az bir yıl katkıda bulunmuş kişiler için, sosyal referans göstergesi değerinin % 75 oranıdır, ve buna, katkıda bulunma dönemine göre hesaplanan bir tutar da eklenebilir.

İşsizlik yardımı ne kadarlık bir süre için verilir?

İşsizlik yardımı işsizlere, işsizlik yardımı alabilmek için katkıda bulunduğunuz döneme göre verilir:

- en az bir yıl katkıda bulunma dönemi için 6 ay;
- en az 5 yıl katkıda bulunma dönemi için 9 ay;
- en az 10 yıl katkıda bulunma dönemi için 12 ay;

Başka hangi işsizlik sigorta türleri vardır?

Bir kredi almanız durumunda, banka, çalışma yerinizin olmadığı dönemlerde taksidinizi ödeme imkanına sahip olduğunuzdan emin olmak için, bir özel işsizlik sigorta yapmanızı isteyebilir.

BAŞKA HAKLAR

1. Konutlar

Romanya’da nasıl kendime ev bulabilirim?

Eğer kiralamak veya satın almak için bir ev arayışında iseniz, internetteki, gazetelerdeki emlak ilanlarını veya

emlakçılık ajanslarının ilanlarını inceleyerek mevcut seçeneklerden yararlanabilirsiniz. Aynı şekilde, yabancı vatandaşlara yardım eden ve hizmet veren, yabancı toplulukların ve hükümet dışı farklı organizasyonların yardımını talep edebilirsiniz.

Romanya’da evleri nasıl kiralayabilirsiniz?

- Çoğu durumlarda, kira fiyatı, aylık su, elektrik ve başka hizmetlerin tutarını içermemektedir. Bunların değeri sezona göre değişir, bu yüzden kış ayları için daha büyük tutarları hesaba katmalısınız.
- Ev sahibinin, sizinle Vergi Dairesi/Mali İdarenin Ulusal Ajansına (ANAF) kayıt edilmesi gereken bir sözleşme imzalama zorunluluğu vardır, ve bunun için kira olarak talep edilen tutarın bir oranı (% 16) olarak hesaplanan bir vergi ödemesi gerekecektir. Ev sahiplerinin çoğu sözleşmeleri kayıt etmeyi reddederler veya sözleşmenin kayıt edilmesi için kiraya ek bir tutar isterler, fakat bu iş kanuni değildir. Aynı şekilde, bazı durumlarda, ev sahipleri, bir aylık kira değerinde bir garanti alırlar ve bunu, evi boşalttığınız anda size geri vermeleri gereklidir.
- Bir kira sözleşmenizin olmaması durumunda, bir adreste oturduğunuza dair bir kanıtınızın olması tavsiye edilir, bu durumda idare veya alana alma sözleşmeleri imzalayabilirsiniz.

Oturum alanına kanuni olarak sahip olduğumu nasıl kanıtlarım?

Yeni bir oturum izni verilmesi ile, Romanya topraklarında oturum hakkınızı uzatmak için, bir oturum alanına sahip olduğunuzu kanıtlamanız gerekecektir. Böylece, dosyayı sunma tarihinde geçerli olan, aşağıdaki belgelerden birini sunmanız gerekecektir:

- Mali İdarenin Ulusal Ajansına kayıt edilmiş olan, siz ve ev sahibi arasında imzalanmış olan kiralama sözleşmesi. Sözleşmenin Vergi Dairesi/Mali İdarenin Ulusal Ajansı tarafından mühürlenmemiş olması durumunda, bu geçerli sayılmayacaktır.
- Kamu noterinde tasdik edilmiş, siz ve ev sahibi arasında imzalanmış olan, ida veya alana alma sözleşmesi.

Adres değişikliği durumunda neler yapmalıyım?

Oturum iznindeki adresin değişmesi durumunda, bu değişikliği en kısa sürede Yabancılar Genel Müdürlüğüne / Göçmenlik Genel Müfettişliğine beyan etme zorunluluğunuz vardır ve bu da, oturum izniniz , üzerinde yeni adresin yazılı olacağı bir oturum izni ile değiştirmenizi isteyecektir.

Bu durumda, oturum hakkınızın uzatılması için yeni bir dosya sunmanız gerekecektir, ve tüm talep edilen belgeleri sunmanız ve yeni oturum izninizin verilmesi için gerekli olan ücreti ödeme zorunluluğunuz vardır.

Adres değişikliğini beyan etmemeniz durumunda, bir para cezası alma olasılığınız vardır, ve bundan sonra oturum izninizi değiştirmeniz şarttır.

2. Finanslar

Yabancı vatandaşlar, nasıl Romanya’da bir banka hesabı açabilirler?

Yabancı bir vatandaş olarak, geçerli bir oturum hakkınızın, yani bir oturum izninizin olması şartı ile Romanya’daki herhangi bir ticari bankada bir cari hesap veya tasarruf hesabı açmaya hakkınız vardır. Hesabı açtığınız anda, ulusal pasaportunuz talep edilebilir, fakat banka ile olan sözleşmeniz, Romen vatandaşlarının durumunda da olduğu gibi, aynıdır.

Mal veya gayrimenkuller almak için nasıl kredi elde edebilirim?

Yabancı vatandaş olarak,Romanya topraklarında bazı mülkiyetler (gayrimenkuller, arsalar, arabalar) almak amacı ile bir banka kredisi talebinde bulunabilirsiniz. Banka dosyanızı inceleyecek ve, ülke topraklarında oturma tarihçenize göre, ilgili anda aldığınız maaş ve iş yerinin sabitliğine göre, ve talep edilen kredi değerine göre, size olumlu veya olumsuz bir cevap verecektir.

Romanya Topraklarında hangi vergileri ve faturaları ödemem gereklidir?

Yabancı vatandaşlar, romen vatandaşları gibi, devlet bütçesine ücretler, vergi, katkılarını ödeme konusunda aynı düzenlemelere uyarlar.

- Romanya topraklarında elde edilen herhangi bir gelir vergilenmeye tabidir yani: çalışma ve ticaretten elde edilen gelirler (çalışma sözleşmesi, hizmet verme sözleşmesi, yetkili bireysel kişi, kar vergisi v.s.), gayrimenkul kiralamaları v.s.
- Bir gayrimenkul veya araba sahibi iseniz, Gelir Vergisi Müdürlüğü / Mali İdarenin Ulusal Ajansı (ANAF) tarafından hesaplanan, yıllık bir vergi ödemeniz gerekecektir.

3. Sürücü ehliyeti

Romanya topraklarında oturma hakkı olan herhangi bir yabancı vatandaş, Romen Sürücü ehliyetine veya uluslararası sürücü ehliyetine sahipse, otomobil kullanmaya hakkı vardır.

Diğer bir ülke tarafından verilen bir ehliyete sahip olmam durumunda, Romanya’da nasıl otomobil kullanabilirim ?

Yabancı bir vatandaş olarak sahip olduğunuz sürücü ehliyetinin, Romanya topraklarında otomobiller kullanma hakkını size tanıyıp tanımamasından emin olmalısınız.

Romanya topraklarında sürücü ehliyetinizi, geçerli olması ve aşağıdaki durumlarda, kullanma hakkınız vardır:

- Uluslararası sürücü ehliyeti – ülkeye giriş anından sonra 90 günden fazla olmaması şartı ile, sadece Romanya’da bir oturma izni elde etme anına kadar kullanabilirsiniz.
- Romen sürücü ehliyeti.

Ne şekilde bir Romen sürücü ehliyeti elde edebilirim?

Romanya’da bir oturma izninizin olması durumunda, Romanya’da otomobil kullanabilmeniz için bir şart olan, Romen sürücü ehliyetine sahip olma zorunluluğunuz vardır.

A.B. dışındaki bir ülkede verilmiş olan, ulusal bir sürücü ehliyetine sahip olmanız durumunda, bir Romen ehliyeti elde etmek için iki seçeneğiniz vardır:

- Sürücü sınavına girme zorunluluğu olmadan, ehliyetin değiştirilmesi (eğer ehliyetinizi veren ülkenin ehliyetlerin değiştirilmesini kabul edilen ülkelerin listesinde ise). Örnek olarak: A.B. ülkeleri, Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan, Türkiye Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti, Nijeria, Moldavya Cumhuriyeti, Pakistan, Tunus, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, v.s.
- Sürücü ehliyeti olmayan bir kişi gibi aynı şartlar altında, sürücülük kurslarına girmek ve kontrol sınavından geçmek (bilgi ve beceri sınavı) (ulusal sürücü ehliyetinizi veren ülkenin, ehliyetlerin değiştirilmesi mümkün olan ülkelerin listesinde bulunmaması durumunda).

Örnek: Filistin, Hindistan, v.s.

ÖNEMLİ! *Romen sürücü ehliyeti elde etmek için kontrol sınavından geçmeleri gereken yabancı vatandaşlar, dersleri İngilizce dilinde veren akredite edilmiş bir şoförlük okulu seçebilirler. Bilgi sınavı, uluslararası geçerli olan (İngilizce, Fransızca, Almanca) bir dilde de verilebilir fakat beceri sınavı zorunlu olarak Romence dilinde verilecektir. Sürücü ehliyeti, sınavı geçtikten sonra, birkaç gün sonra verilmektedir.*

ROMEN VATANDAŞLIĞINI ELDE ETME

Romen vatandaşlığı nedir?

Romen vatandaşlığı, bir kişinin Romen devleti ile olan bağlantısıdır, bu bağlantı sayesinde kişi devlet tarafından korumaya sahiptir. Böylece, Romen vatandaşı, gerektiğinde devlet tarafından verilen korumadan faydalanarak, Romen kanunlarına uygun olarak, yaşar, çalışır, eğitim görür, oy hakkını kullanır, v.s.

Romen vatandaşlığı nasıl elde edilir?

Uzun süreli oturma iznini elde ettikten sonra, Romen vatandaşlığının verilmesini talep edebilirsiniz, bu da Romen toplumuna sizin entegre edilmeniz için son adımdır.

Romen vatandaşlığı talep eden herhangi bir vatandaş, aşağıdakiler ile ilgili bazı şartları yerine getirmesi gereklidir:

- Romanya'da kanuni olarak oturma dönemi (en az 8 yıl kanuni olarak oturma veya, Romen bir vatandaş ile evli olmanız durumunda, evlenme tarihinden sonra en az 5 yıl);
- Yaş (en az 18 yaş);
- Geçim araçları (Romanya'da geçinebilmeniz);
- Ev (bir evinizin olması)
- Romen devletine karşı iyi ve sadık bir davranış (Romen

kanunlarına karşı gelmemiş olmanız ve ulusal güvenliği tehlikeye atmamış olmanız);

- Romence dili, Romanya anayasası, Romanya tarihi, coğrafyası, kültürü ve medeniyeti hakkında gerekli olan bilgiler.

Romen vatandaşlığını elde etmek için dilekçe nereye sunulur?

Romen vatandaşlığını elde etmeniz için, kanunlar tarafından öngörülen şartların yerine getirildiğini kanıtlayan tüm belgeler ile birlikte, Ulusal Vatandaşlık Müdürlüğüne bir dilekçe sunmanız gereklidir.

Kanunlar tarafından öngörülen şartları yerine getirdiğinizi anlaşılırsa, romen dili, Anayasa, tarih, coğrafya, kültür ve medeniyet bilgilerinizin test edilmesi için, özel bir komisyon karşısında bir mülakattan geçmeniz için davet edileceksiniz.

Mülakatı geçmeniz durumunda, sadakat yemininizi yapmanız için aranacaksınız. Romen vatandaşlığını, sadakat yemininizi yaptığınız tarihte elde edeceksiniz.

Yabancılar, evlilik aracılığı ile Romen vatandaşlığını elde edemezler. Bu demektir ki, romen vatandaşı ile evli olan yabancı, kendi vatandaşlığına devam eder.

Romen kanunları, çift vatandaşlığa izin verir, bu da demektir ki, eğer buna memleketinizin kanunları tarafından da izin veriliyorsa, romen vatandaşlığı elde ettiğinizde, geldiğiniz ülkenin vatandaşı olmaya da devam edebilirsiniz.

Romen vmakamlarda seçme ve seçilebilme hakkınız (Parlamento, Belediye, v.s.), ulusal kanunlar tarafından istenilen şartları yerine getirmeniz durumunda herhangi bir kamu görevinde işe alınma hakkınız, Romanya'dan sınırdışı

veya sürgün edilmeme hakkınız, yurtdışında bulunduğunuzda diplomatik olarak korunma hakkınız, v.s. vardır– aynı zamanda da, Anayasa ve kanunlar tarafından belirlenen tüm zorunlulukları yerine getirme sorumluluğunuz vardır.

Romen vatandaşı olarak hangi zorunluluklarınız vardır?

Romen vatandaşlarının aşağıdaki temel zorunlulukları vardır:

- Ülkeye karşı sadakat;
- Ülkeyi koruma;
- Mali katkıların ödenmesi (ödemeler ve vergiler)
- Başkalarının haklarını etkilemeyecek şekilde, iyi niyetli olarak hak ve özgürlükleri kullanmak.

Diğer ayrıntılı bilgiler için Inspectoratul General pentru Imigrari/Yabancılar Şube Müdürlüğü - Göçmenler Genel Müfettişliği sayfasından <http://ori.mai.gov.ro/> veya ilgili kamu kuruluşların internet sayfalarından veya www.formigrants.ro sayfasından sorgulayabilirsiniz.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect finanțat de
UNIUNEA EUROPEANĂ

Ministerul Afacerilor
Interne

Direcția Schengen

Ministerul Afacerilor
Interne

Inspectoratul General
pentru Imigrări

ADO SAH ROM

CENTRUL PENTRU
RESURSE CIVICE

Fundația pentru
Tineri și Femei

Genel Program

“Dayanişma ve göçmen akımlarının yönetilmesi” Üçüncü (AB dışındaki) Ülke Vatandaşları için Avrupa, Bütünleşme Fonu – 2012 Yıllık Programı

Proje:

“Üçünü ülke / AB dışındaki ülke vatandaşlarına yönelik hukuki ve sosyal destek entegre hizmetleri”. Sözleşme referans No: IF/11.01-02.02/2012

Editör:

Asociația pentru Dezvoltarea Organizației – SAH ROM
(ADO SAH ROM - Organizasyon Geliştirme Derneği)

Yayın Tarihi :

Haziran 2014

Şikayet için başvurabileceğiniz adres:

Bükreş, Moşilor Caddesi No. 284, Apt.- 22A, Giriş kapısı-2, Kat -8, Daire - 47,
Bölge-2. tel.: 021 210 71 60, e-mail: adosahrom@starnets.ro.

“Bu belgenin içeriği mutlaka Avrupa Birliği'nin resmi tutumunu yansıtmamaktadır”

Ayrıntılı bilgi için aşağıdaki siteyi ziyaret ediniz.

www.ForMigrants.ro

ISBN: 978-973-0-17015-3